

OBLICI TURISTIČKE INTERPRETACIJE NP PLITVIČKA JEZERA

Majetić, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:332587>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-30**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Kristina Majetić

**OBLICI TURISTIČKE INTERPRETACIJE NACIONALNOG
PARKA PLITVIČKA JEZERA**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2021.

KRISTINA MAJETIĆ

**OBLICI TURISTIČKE INTERPRETACIJE NACIONALNOG PARKA
PLITVIČKA JEZERA
FORMS OF TOURIST INTERPRETATION OF THE PLITVICE LAKES
NATIONAL PARK**

ZAVRŠNI RAD

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA**

KOLEGIJ: TURISTIČKO VREDNOVANJE KULTURNE BAŠTINE

MENTORICA: DR. SC. SILVIJA VITNER-MARKOVIĆ

MATIČNI BROJ STUDENTICE: 061 861 7037

Karlovac, 2021.

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojoj mentorici dr. sc. Silviji Vitner Marković na iskazanom povjerenju, vodstvu i korisnim savjetima tijekom izrade ovog rada.

Razdoblje studiranja jedno je od velikih životnih lekcija, puno uspona i padova, sretnih i tužnih trenutaka koji se brzo zaborave, ali ih se svi rado sjećaju. Kroz sve te trenutke uz mene su bili moji prijatelji s kojima je sve bilo lakše. Zajedno smo prošli kroz period studija, zajedničkim snagama se podupirali i učinili studiranje zabavnim razdobljem naših života. Želim im se svima zahvaliti što su uvijek bili tu za mene i bez kojih studentski dani ne bi prošli tako lako i zabavno.

I na kraju, najveću zaslugu za ono što sam postigla pripisujem svojoj obitelji, koja me izvela na pravi put i koja je uvijek bila tu uz mene, imala strpljenja i razumijevanja te bez kojih sve ovo što sam do sada postigla ne bi bilo moguće.

Veliko HVALA svima!

Kristina Majetić

SAŽETAK

Nacionalni park Plitvička jezera, najstariji je, najveći i najposjećeniji park u Republici Hrvatskoj. Plitvička jezera od davnina privlače zaljubljenike u prirodu zbog svoje iznimne prirodne ljepote i bogatstva flore i faune. 8. travnja 1949. godine Plitvička jezera proglašena su prvim nacionalnim parkom u Hrvatskoj. Zbog svoje vrijednosti, Plitvička jezera dobila su i međunarodno priznanje 26. listopada 1979. godine, upisom na UNESCO-ov Popis svjetske baštine. Plitvička jezera kao prirodni resurs koji nudi posjetiteljima diljem svijeta mogućnost razgledavanja, mora sadržavati određene uvjete kako bi se razgledavanje odvijalo bez poteškoća. U ovom završnom radu analizirati će se interpretacija kao jedan od važnih elemenata kojima se vodimo tijekom turističkih putovanja. Predmet ovog rada su oblici turističke interpretacije sadržaja u turizmu s osvrtom na konkretan primjer Nacionalnog parka Plitvička jezera. Interpretacija je osmišljena kao komunikacijski proces koji posjetiteljima otkriva značenje prirodnih i kulturnih vrijednosti neposrednim iskustvom, što pomaže posjetitelju stvoriti osobni odnos prema tim vrijednostima. Turistička interpretacija u nacionalnom parku kao što su Plitvička jezera ima veliku ulogu u uključivanju lokalne zajednice. Analiza obuhvaća zatečeno stanje interpretacijskih sadržaja u turizmu ali i preporuke za unaprjeđenje kako bi se poboljšala turistička interpretacija.

KLJUČNE RIJEČI: prirodni resurs, baština, interpretacija, Nacionalni park Plitvička jezera

SUMMARY

Plitvice Lakes National Park is the oldest, largest and most visited park in the Croatia. Plitvice Lakes have long attracted nature-lovers because of their exceptional natural beauty and richness of flora and fauna. On April 8th, 1949, Plitvice Lakes was declared the first national park in Croatia. Due to its value, Plitvice Lakes received international recognition on October 26th, 1979, by being inscribed on the UNESCO World Heritage List. Plitvice Lakes, as a natural resource that offers visitors around the world the opportunity for sightseeing, must contain certain conditions for sightseeing to take place without difficulty. In this final paper, interpretation will be analyzed as one of the important elements we are guided by during tourist trips. The subject of this work are forms of tourist interpretation of content in tourism with reference to a specific example of the Plitvice Lakes National Park. Interpretation is designed as a communication process that reveals to visitors the meaning of natural and cultural values through direct experience, which helps the visitor create a personal relationship to those values. Tourist interpretation in a national park such as Plitvice Lakes plays a major role in local community involvement. The analysis covers the current state of interpretative contents in tourism, but also recommendations for improvement in order to improve tourist interpretation.

KEYWORDS: natural resource, heritage, interpretation, National park Plitvice lakes

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Struktura rada	1
2. TURISTIČKA INTERPRETACIJA	2
2.1. Definicija i ciljevi interpretacije	2
2.2. Oblici interpretacije sadržaja u turizmu	4
2.2.1. Osobna interpretacija	4
2.2.2. Neosobna interpretacija	6
2.2.2.1. Interpretacijski centar	7
2.2.2.2. Posjetiteljski centar	8
2.2.2.3. Muzeji	10
2.2.2.4. Audiovizualni mediji i alati interpretacije i prezentacije	11
2.3. Dobrobiti interpretacije u turizmu	12
3. NACIONALNI PARK PLITVIČKA JEZERA	13
3.1. Prostorni i administrativni položaj i stanovništvo	14
3.2. Prirodna obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera	17
3.2.1. Flora	19
3.2.2. Fauna	22
3.3. Kulturno – povijesna obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera	23
3.3.1. Materijalna baština	23
3.3.2. Nematerijalna baština	25
3.4. Okruženje Nacionalnog parka Plitvička jezera	26
3.4.1. Rastoke	27
3.4.2. Baraćeve špilje	28
3.4.3. Stari grad Drežnik	29
4. TURISTIČKA INTERPRETACIJA NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA	30
4.1. Osobna interpretacija	30

4.1.1.	Interpretacijsko vodstvo	31
4.1.2.	Interpretacijske šetnje.....	32
4.2.	Neosobna interpretacija.....	39
4.2.1.	Sustav interpretacije i signalizacije	39
4.2.2.	Poučno – rekreativne staze Nacionalnog parka Plitvička jezera	45
4.2.3.	Biciklističke staze Nacionalnog parka Plitvička jezera.....	45
4.2.4.	Internet kao način interpretacije	46
5.	VIZIJA I CILJEVI UNAPRJEĐENJA TURISTIČKE INTERPRETACIJE NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA	49
6.	ZAKLJUČAK.....	51
	POPIS LITERATURE	52
	POPIS ILUSTRACIJA	54

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovoga završnog rada su oblici turističke interpretacije Nacionalnog parka Plitvička jezera. Nacionalni park Plitvička jezera od davnina poznat je kao turističko odredište te je važno dobro informirati posjetitelje o navedenoj destinaciji. Rad obuhvaća razne načine i oblike interpretacije turističkih sadržaja kojima se služi Nacionalni park, kao što su vodstvo stručnih turističkih vodiča, osam programa obilaska, četiri planinarske staze, informacijske ploče koje su posjetiteljima na raspolaganju tijekom cijele godine, informacijski centri koji omogućavaju brzo pronalaženje svih potrebitih informacija. Cilj rada je analizirati oblike turističke interpretacije Nacionalnog Parka Plitvičkih jezera.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka

Izvori podataka prikupljeni su uz pomoć stručne i znanstvene literature vezane za područje istraživanja, te odgovarajući internetski izvori. Metoda prikupljanja podataka koja je korištena je prikupljanje sekundarnih podataka za stolom (eng. Desk Research). Za izradu ovog rada uvelike su doprinijele stručne studije i Plan upravljanja Nacionalnog parka Plitvička jezera 2019. - 2028. Prilikom obrade podataka korištene su metode analize, sinteze, deskripcije, kompilacije.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od 6 glavnih poglavlja. Prvo poglavlje rada je uvod u kojem je objašnjen i prikazan cilj rada, metode koje su korištene za prikupljanje podataka i izvori podataka te je sažeta struktura rada. Drugo poglavlje definira turističku interpretaciju i njene dobrobiti i ciljeve te objašnjava glavnu podjelu interpretacije. Treće poglavlje obuhvaća podatke vezane za Nacionalni park Plitvička jezera gdje se govori o važnim prirodnim i kulturnim obilježjima te o okruženju Plitvičkih jezera. U četvrtom poglavlju prikazana je i objašnjena turistička interpretacija u sklopu Nacionalnog parka Plitvička jezera kroz glavnu podjelu interpretacije. U petom dijelu rada prikazani su vizija i ciljevi za unaprjeđenje i poboljšanje turističke interpretacije Nacionalnog parka Plitvička jezera. Rad završava sa šestim poglavljem u kojem je iznijet zaključak rada. Nakon toga slijede popis literature i ilustracija koje su korištene prilikom izrade ovog rada.

2. TURISTIČKA INTERPRETACIJA

Pojam interpretacija ima vrlo široko značenje i nalazi se u različitim kontekstima. Znanstvenici interpretiraju rezultate istraživanja i otkrića, pisci interpretiraju kroz književna djela i pjesme, glazbenici interpretiraju kroz glazbu, likovni umjetnici interpretiraju kroz likovna djela i tako dalje¹. Glavna zadaća interpretatora je da na temelju poznatih činjenica daje dublje značenje određenom fenomenu te interpretira, odnosno predstavi priču tog fenomena na razumljiv način, zanimljiv široj javnosti. Kada je turizam u pitanju, interpretaciju možemo definirati kao pričanje priče o određenom turistički poznatom lokalitetu koje privlači posjetitelje diljem svijeta.

2.1. Definicija i ciljevi interpretacije

Interpretacija je umjetnost pričanja priče kojoj je cilj u prvom redu pojasniti, a ne informirati. Interpretacijom se prvenstveno želi otkriti, a ne samo pokazati; probuditi, a ne samo zadovoljiti znatiželju. To je način podučavanja posjetitelja tako da nemaju osjećaj da ih se pokušava podučiti; na sugestivan se način želi pojedinca potaknuti na promjenu ustaljenog stava, odnosno želi ga se potaknuti da o određenoj temi stvori svoje vlastito mišljenje.²

Interpretacija danas ima mnogo značenja, i interdisciplinarna je, stoga autorica Moscardo G. navodi da je interpretacija bilo koja aktivnost koja teži objasniti ljudima značaj ili važnost objekta, kulture ili mjesta, a kao temeljne funkcije interpretacije navodi: povećati doživljaj posjetitelja, poboljšati znanje i razumijevanje posjetitelja te pomoći u zaštiti i očuvanju mjesta i kultura. Isto tako, Rabotić B. smatra da interpretacija u turizmu predstavlja specifičan oblik posredovanja u informiranju turista i drugih posjetitelja. Najčešće se odnosi na aktivnosti poput organiziranih i stručno vođenih tura i edukativnih prezentacija i kreiranje vodiča i informacijskih letaka.³ Uz to, Moscardo G. navodi da interpretacija ima tri značajke,

¹ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020; str. 7.

² Ibidem, str. 24

³ Birkić, D., Primužak, A., Barić, D.(2019), Interpretacija kao alat očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednostizaštićenog područja na primjeru parka prirode Lonjsko polje, Stručni rad, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, str. 5. (25.11.2020.)

a to su: (1) interpretacija je prije svega oblik komunikacije, odnosno oblik davanja informacija, koji međutim treba poticati interes posjetitelja da više sami nauče i treba im omogućiti doživljaj; (2) interpretacija teži da pomogne posjetiteljima da razumiju i shvate mjesto i kulturu i time trebaju poduprijeti njihovo očuvanje i zaštitu; (3) interpretacija se može promatrati i kao važna turistička i rekreativna strategija ili strategija upravljanja resursima.⁴

Glavni cilj interpretiranja prirode jest potaknuti posjetitelje na razumijevanje prirodnih vrijednosti kojima svjedoče boravkom u nekom zaštićenom području. Kada posjetitelj spozna prirodnu vrijednost određenog zaštićenog područja ostvaruje se veza posjetitelja s posebnim mjestima u prirodi te tako potiče bolje upravljanje i očuvanje prirode.⁵

Ciljevi interpretacije su višestruki:

- unaprjeđenje razumijevanja kulturnih vrijednosti područja
- promocija kulturno-povijesnih iskustava u lokalnim zajednicama
- stimuliranje aktiviranja svih osjetila posjetitelja
- razvoj mogućnosti za jačanje privatnog turističkog sektora
- privlačenje fondova za očuvanje i konzervaciju lokaliteta i dr.⁶

⁴ Birkić, D., Primužak, A., Barić, D., Interpretacija kao alat očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenog područja na primjeru parka prirode Lonjsko polje, Stručni rad, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 2019, str. 5. (25.11.2020.)

⁵ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020; str. 25.

⁶ Ibidem, str. 25.

2.2. Oblici interpretacije sadržaja u turizmu

Interpretacija je suštinski element kreiranja iskustva/ doživljaja nekog mjesta koje ima kulturni i povijesni značaj. Da bi privukli posjetitelje, doživljaji koji im se nude moraju proizvesti snažne emocije i reakciju posjetitelja, i treba ih uključiti, što je više moguće, putem svih osjetila. Razlog je što se posjetitelj sjeća: 10% onoga što je čuo, 30% onoga što je pročitao, 50% onoga što je vidio i 90% onoga što je radio. Interpretacija je ključ za generiranje snažnih osjećaja i nezaboravnih doživljaja posjetitelja kulturno povijesnih lokaliteta.⁷

2.2.1. Osobna interpretacija

Osobna interpretacija predstavlja pričanje priče o nekom događaju/lokalitetu. Kako bi posjetitelji doživjeli neko mjesto uvijek su najvažniji bili ljudi koji su pričali priče o mjestu u kojem žive. Osobna interpretacija zasniva se na iskustvima iz prve ruke kroz komuniciranje značajnih vrijednosti mjesta posjetiteljima. Interpretacija stvara poveznicu između posjetitelja i onoga što mogu otkriti na određenom lokalitetu kao što je prirodni rezervat, povijesni lokalitet ili muzej.

Osobna interpretacija koristi se podjednako u interpretacijskoj infrastrukturi u zatvorenim prostorima i na otvorenom. To je tzv. interpretacija uživo, odnosno vođenje po izložbi ili stazi u narativnoj formi koristeći umijeća pripovijedanja (engl. storytelling) ili kostimiranog igranja uloga (engl. role-play). Interpretacija baštine koristi niz medija, no smatra se najboljom kada se realizira direktnim kontaktom licem u lice, zbog čega interpretacijsko vođenje ima istaknutu ulogu.⁸

⁷ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020; str. 25.

⁸ Ibidem, str. 60.

Tablica 1. Prednosti i nedostaci osobne interpretacije

PREDNOSTI	NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none"> • direktna osobna komunikacija često je posjetiteljima ugodnija nego komunikacija putem različitih medija 	<ul style="list-style-type: none"> • nužni su izrazito dobro osposobljeni interpretatori i pripovjedači
<ul style="list-style-type: none"> • mogućnost prilagodbe potrebama i zahtjevima posjetitelja te lakoća u promjeni uvjeta prezentacije 	<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost nedosljednosti u prenošenju sadržaja
<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost poticanja interesa praćenjem njihovih reakcija • Interaktivnost 	<ul style="list-style-type: none"> • Potreba za detaljnim nadzorom i dodatnom edukacijom • Može se pokazati kompliciranim i skupim za cijelu godinu
<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost praćenja i unošenja promjena • Poticanje različitih vještina interpretatora 	<ul style="list-style-type: none"> • Visoki ponavljajući troškovi
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomičnost u provedbi interpretacije • Mogućnost interpretacije kompleksnih poruka te pružanja pomoći posjetiteljima u povezivanju opipljivog i neopipljivog 	

Izvor: Izrada autora prema: Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020, str. 60

Snaga osobne interpretacije je ta što se destinacija doživljava kroz oruđe koje je nezamjenjivo, kroz čovjeka koji o njoj govori. Mnogi se turistički vodiči brinu jer mobilne aplikacije, nelicencirani vodiči iz drugih zemlja i druge novodobne promjene prijete njihovom zanimanju.

Ljudskost, koju neki turistički vodiči donose putovanju, za mnoge je putnike novootkriven medij. Odrastamo s mišlju da je turističko vođenje tijekom organiziranog putovanja najgore što te može zadesiti pa je potrebno puno vremena i slučajnosti da se uopće nađemo na nekoj turi u zrelijoj dobi i otkrijemo što zaista znači čovjek u turizmu. U današnje vrijeme primjećuje se sve više obitelji, samaca, prijatelja, kako otkrivaju čari privatnih tura. Jednom je negdje bukiraju, i odjednom žele tako upoznati svaku destinaciju.

Kako se sjećamo vodičeva lica, i stavova, i njegovih opaski (priča nešto manje, da se razumijemo), to je nešto neizbrisivo. U sjećanju slike lokacija i osjećaja koje su tamo stvorene, a kroz strast vodiča, jača se i osjećaj prema određenom mjestu.

2.2.2. Neosobna interpretacija

Neosobna interpretacija predstavlja interpretiranje određenog mjesta, događaja, osobe, prirodnog i kulturnog dobra koristeći se raznim načinima interpretacije koja ne uključuje čovjeka. Neosobna interpretacija razlikuje se od osobne samim time što čovjek nije glavno sredstvo kojim se objašnjava, analizira ili tumači određeni sadržaj.

Interpretacijsku infrastrukturu dijelimo na onu na otvorenom i na onu u zatvorenom. U ovom dijelu objašnjavamo svaki od tipova interpretacijske infrastrukture i medija interpretacije.⁹

⁹ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020; str. 40 .

2.2.2.1. Interpretacijski centar

Svaki grad, selo ili regija posjeduje važnu kulturnu baštinu, bilo da je riječ o urbanističkoj, arhitektonskoj ili etnološkoj. Sva ta mjesta raspolažu određenim turističkim resursima koji obuhvaćaju svojstva prirodne baštine (pejzaž, floru, faunu),

kao i kulturne baštine od etnografske, povijesne kao umjetničke i spomeničke, do onih koje smatramo neopipljivima ili generičkima (vjetar, priroda, rat itd.).¹⁰Svi ti resursi, ako se im se pristupi na odgovarajući način, mogu se pretvoriti u turističke proizvode iznimnog potencijala. Međutim, da bi se ti resursi mogli doživljavati kao proizvod, posjetiteljima se trebaju predstaviti na prikladan način. To je jedna od zadaća interpretacijskog centra.¹¹

Druga mu je pak funkcija isključivo kulturno-obrazovne naravi. Riječ je o promicanju upotrebe kulturnih i prirodnih resursa među samim stanovništvom, a posebno među školskim đacima¹². Funkcija nekog interpretacijskog centra podrazumijeva razjašnjavanje postojeće stvarnosti i prošlosti nekog kraja čime to postaje korisno edukativno sredstvo na svim razinama obrazovanja.

U ključne zadaće interpretacijskog centra ubraja se i predstavljanje prirodnih i/ili kulturnih baštinskih elemenata na takav način da nije potreban izravan dodir s resursom. I dok se nudi dovoljno ključnih odgovora potrebnih za razumijevanje baštinskog predmeta istodobno se potiče i želja za upoznavanjem cijelog područja i svega onoga što se u njemu nalazi, uključujući katkad i stvaranje dojma kako se za jedan dan ne može vidjeti sve ono što nudi posjećeno mjesto, što dovodi do razvoja turizma. A tome se pridodaje i turistička funkcija koja podrazumijeva poticanje na upotrebu tipičnih proizvoda mjesta u kojemu se nalazi interpretacijski centar.¹³

Zbog svega navedenoga pod pojmom interpretacijskog centra podrazumijeva se sadržaj koji je smješten u zgradi ili na otvorenome gdje se najčešće ne raspolaže originalnim predmetima, kojemu je cilj otkriti očito ili skriveno značenje onoga što se želi interpretirati.

¹⁰ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana 2020, str. 40.

¹¹Ibidem, str. 41.

¹² Ibidem, str. 42.

¹³ Ibidem, str. 42.

2.2.2.2. Posjetiteljski centar

Posjetiteljski centar obavlja nešto drukčiju funkciju od interpretacijskoga centra, iako se ta dva pojma često koriste naizmjenično, ili jedan objekt može poslužiti za obje funkcije. ¹⁴

Posjetiteljski centar najčešće je osmišljen za pružanje usluga/servisa za posjetitelje koje uključuju: prostor za prihvata, sanitarni čvor, telefonsku govornicu, neku vrstu trgovine ili suvenirnice, hitnu pomoć i slično. Ponekad služi i kao administrativno sjedište određene ustanove, bilo baštinske poput parka prirode i nacionalnog parka, ili turističke poput turističkih zajednica i ureda za destinacijski menadžment. U njima je interpretacija često ograničena na male izložbe u predvorju ili na sustav interpretacijskih i signalizacijskih ploča na otvorenom .

S druge strane, posjetiteljski centri ponekad se definiraju i kao obrazovne ustanove ili višenamjenski prostori za različite interpretacijske i edukacijske medije i programe. Obično su dopunjeni pratećim sadržajima, primjerice parkiralištima, hortikulturnim atrakcijama, opremom za sjedenje na otvorenom, šetnicama, vidikovcima i sličnim te uslugama/servisima namijenjenim ljudima koji su na putu, npr. WC, pitka voda, mape, vodiči i automati. ¹⁵

¹⁴ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020, str. 43.

¹⁵Ibidem, str. 42.

Posjetiteljski centri, uključujući pripadajuću opremu, usluge/servise i programe mogu imati sljedeće funkcije:

- 1) učinkovito komuniciraju i informiraju javnost o glavnoj temi kojoj je centar u prvom redu posvećen (baštinskoj, znanstvenoj i slično)
- 2) unaprjeđuju kvalitetu turizma i rekreacije za sve posjetitelje, uključujući i posjetitelje s invaliditetom
- 3) informiraju o ostalim mogućnostima i sadržajima područja
- 4) pružaju informacije o prirodnim i kulturnim resursima
- 5) pomažu ostvarenju sigurnosti posjetitelja i njihovu doživljaju te educiraju i promiču očuvanju baštine.

Tablica 2. Prednosti i nedostaci posjetiteljskog centra

PREDNOSTI	NEDOSTACI
Mogućnost prezentiranja predmeta	Za realizaciju je potrebna velika investicija i dugoročno planiranje
Nude prostor za različite medije prezentacije koji zadovoljavaju različite prigode i potrebe	Potrebna je radna snaga (otvaranje i zatvaranje svakog dana)
Pružaju mjesto odmora tijekom cijele godine, bez obzira na vremenske uvjete	Nisu pristupačni izvan radnog vremena
Kontroliraju pristup i način na koji se posjetitelji ponašaju na lokalitetu	
Generiraju profit	
Stvaraju radna mjesta	

Izvor: Izrada autora prema: Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020., str. 44

2.2.2.3. Muzeji

Pojam i definicija muzeja mijenjali su se kroz povijest, ali neosporiva je činjenica kako muzej predstavlja jednu kompleksnu i multifunkcionalnu instituciju koja je od velike važnosti za baštinu pojedinih društava i pripadajućih teritorijalnih područja.¹⁶

UNESCO navodi kako su muzeji mnogo više od samo mjesta u kojima se predmeti čuvaju i izlažu. Zbog značajnog porasta važnosti kulturnog turizma u posljednjim desetljećima, broj muzeja je značajno porastao, od 22.000 muzeja 1975. godine, do 55.000 muzeja danas.¹⁷

NEMO (Network of European Museum Organisations) ističe kako muzeji imaju značajan utjecaj na pojedince i na društvo u cjelini. Vrijednosti muzeja mogu se sažeti u društvene, edukacijske, ekonomske i vrijednosti koje nose same zbirke.¹⁸ Društvena vrijednost odnosi se na činjenicu da su muzeji stvarani za ljude i imaju potencijal učvrstiti veze unutar društva, biti mjesto dijaloga i susreta različitih kultura. Edukacijska vrijednost odnosi se na muzeje kao obrazovne institucije koje nude formalno i neformalno obrazovanje za sve dobne skupine, što pomaže razumjeti svijet koji nas okružuje. Ekonomska vrijednost odnosi se na mogućnost muzeja da pruže značajnu mogućnost za ekonomski rast, mogu pomoći revitalizirati lokalnu ekonomiju, obogatiti je raznolikošću ponude te utjecati na razvoj održivog turizma, kreativnosti i inovacije.¹⁹

¹⁶ Balen, J., Promišljanje fenomena muzeja, Kvartal, Zagreb, 2008, str. 45.

¹⁷ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020; str. 45 .

¹⁸ Ibidem, str. 45.

¹⁹ Ibidem, str 45 .

2.2.2.4. Audiovizualni mediji i alati interpretacije i prezentacije

Audiovizualni (AV) interpretacijski mediji koriste se podjednako u interpretacijskoj infrastrukturi u zatvorenim prostorima i na otvorenom. Sadrže zvučne i vizualne komponente koje se koriste pri interpretaciji i prezentaciji, poput videozapisa i audiozapisa, animiranih, igranih ili dokumentarnih filmova, kompjuterskih igrica i sl.²⁰

Tablica 3. Prednosti i nedostaci audiovizualnih medija

PREDSNOSTI	NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none">• Praktično za prezentaciju kronoloških sadržaja	<ul style="list-style-type: none">• Potreba za kompleksnom opremom, periodičnim održavanjem i stalnim nadzorom
<ul style="list-style-type: none">• Mogućnost iluzije realnog sadržaja i emotivnog učinka	<ul style="list-style-type: none">• Mogu djelovati pomalo sterilno i bezlično
<ul style="list-style-type: none">• Pružanje mogućnosti dramatizacije	<ul style="list-style-type: none">• Ne ostavljaju puno mogućnosti posjetiteljima u proučavanju određenog objekta
<ul style="list-style-type: none">• Prenosivo na područja izvan zadanih lokacija	<ul style="list-style-type: none">• Ne može se svugdje koristiti
<ul style="list-style-type: none">• Mogućnost prikazivanja mjesta, ljudi, životinja, biljaka i godišnjih doba koje u danom trenutku ne bi bilo moguće vidjeti	<ul style="list-style-type: none">• Može doći do prekida vizualnog ili audio sadržaja
<ul style="list-style-type: none">• Mogućnost kreiranja atmosfere i raspoloženja	<ul style="list-style-type: none">• Cijena realizacije i održavanja može biti previsoka
<ul style="list-style-type: none">• Mogućnost dopiranja do više posjetitelja u isto vrijeme	<ul style="list-style-type: none">• Ljudi općenito imaju previsoka očekivanja po pitanju audiovizualnih medija, te niskobudžetna realizacija može dovesti do razočaranja kod posjetitelja

Izvor: Izrada autora prema: Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020., str. 59

²⁰ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020, str 59.

2.3. Dobrobiti interpretacije u turizmu

Interpretacija može donijeti brojne dobrobiti za lokalnu zajednicu i posjetitelje nekog područja, a dugoročno utječe na unaprjeđenje prirodne, ekonomske, kulturne i socijalne održivosti mjesta.²¹

Najznačajnije su dobrobiti interpretacije prirodne i kulturne baštine:

- obogaćuje doživljaj i iskustvo posjetitelja ,
- potiče svijest posjetitelja o važnosti njegove osobne uloge u zaštićenom području te ga potiče na razumijevanje složenosti održivog suživota ,
- doprinosi smanjenju nepotrebnog uništavanja ili oštećivanja nekog zaštićenog područja poticanjem brige i interesa posjetitelja za dotično područje; time interpretacija doprinosi smanjenju troškova održavanja i redovnih popravaka ,
- jedan je od najučinkovitijih načina izgradnje institucionalnog brenda javnih ustanova za upravljanje zaštićenim područjima i dobivanja podrške javnosti ,
- jednako kod lokalnih stanovnika kao i kod posjetitelja pobuđuje osjećaj ponosa prema zemlji ili regiji, lokalnoj i nacionalnoj kulturi i baštini ,
- potiče suradnju u turističkom promicanju određenog zaštićenog područja ,motivira javnost za poduzimanje aktivnosti u području zaštite prirode i baštine,
- otvara mogućnosti generiranja financijskih sredstava za ulaganja u upravljačke aktivnosti u zaštićenim područjima ,
- otvara nova radna mjesta u lokalnoj zajednici, kao što su na primjer turistički vodiči interpretatori, zaposlenici u novootvorenim centrima za posjetitelje, zaposlenici na održavanju tematskih i poučnih staza, proizvođači rukotvorina, suvenira i sl.²²

²¹ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020; str. 26.

²² Ibidem, str 26.

3. NACIONALNI PARK PLITVIČKA JEZERA

NP Plitvička jezera je najveći, najposjećeniji i najstariji Nacionalni park u Republici Hrvatskoj. Svojom iznimnom prirodnom ljepotom ovo je područje oduvijek privlačilo zaljubljenike u prirodu, pa je već 8. travnja 1949. godine proglašeno **prvim nacionalnim parkom u Hrvatskoj**. Proces osedavanja, kojim se formiraju sedrene barijere i stvaraju jezera, predstavlja jedinstvenu univerzalnu vrijednost zbog koje su Plitvička jezera dobila međunarodno priznanje 26. listopada 1979. godine, upisom na **UNESCO-ov Popis svjetske baštine**. Godine 1997. područje Nacionalnog parka prošireno je i otad zauzima površinu nešto manju od 300 km².²³

Slika 1. Nacionalni park Plitvička jezera

Izvor: Službena stranica Nacionalni park Plitvička jezera, <https://np-plitvicka-jezera.hr/>, (30.10.2020.)

Sezona razgledavanja Plitvičkih jezera traje kroz sva godišnja doba. Od proljeća kad ozeleni šuma i otopljeni snijeg s okolnih planina pokrene usnule slapove, kroz duge tople ljetne dane i jesenski vatromet šumskih boja do dolaska zime koja zaustavi slapove u ledenom zagrljaju.

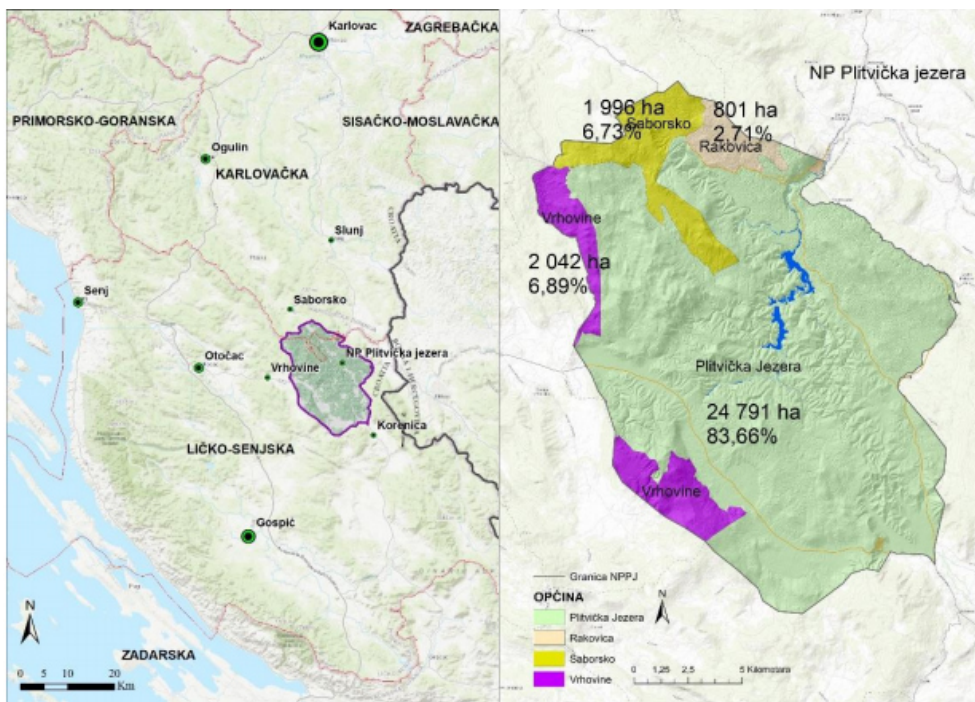
²³ Službena stranica NP Plitvička jezera, <https://np-plitvicka-jezera.hr/>, (30.10.2020.)

3.1. Prostorni i administrativni položaj i stanovništvo

NP Plitvička jezera smješten je u Gorskoj Hrvatskoj, na granici Like, Kordunske zaravni i Ogulinsko-plašćanske udoline, između masiva Male Kapele na SZ i Ličke Plješivice na JI, na prosječnoj visini od 600 m n/v. Administrativno se Park najvećim dijelom (91 %) nalazi na području općina Plitvička Jezera i Vrhovine, unutar Ličko-senjske županije, a manjim (9 %) dijelom na području općina Rakovica i Saborsko, unutar Karlovačke županije, u graničnom području RH prema BiH.

Od 20 naselja koja se nalaze unutar Parka, njih 16 je u Općini Plitvička Jezera, dva u Općini Vrhovine, jedno u Općini Rakovica, a jedno u Općini Saborsko.²⁴

Slika 2. Prostorni i administrativni položaj NP Plitvička jezera

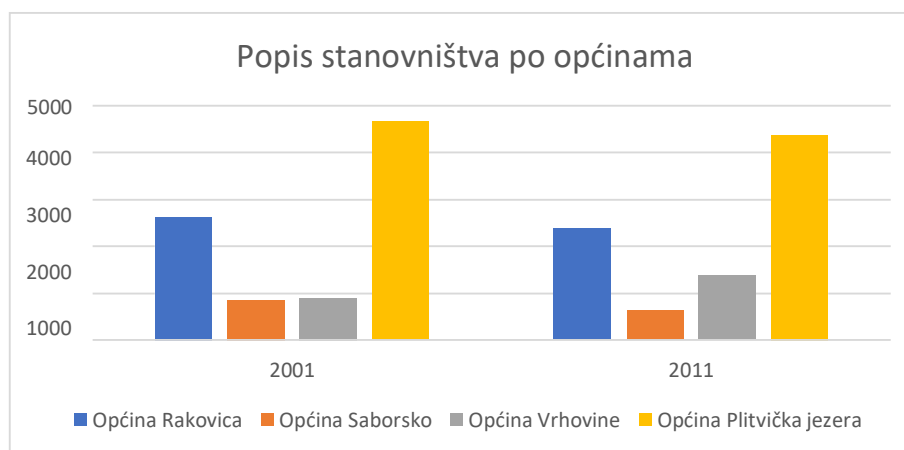
Izvor: Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019. – 2028, www.np-plitvicka-jezera.hr
(03.11.2020.)

²⁴ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019. – 2028.; Plitvička jezera, 2018; str. 14. (05.11.2020.)

Površina Parka je 29.630 ha (296 km²) i obuhvaća cijelo područje sliva Plitvičkih jezera. Vodene površine Parka zauzimaju oko 1 % od ukupne površine. Ostatak Parka čine dominantno šumska područja (81 %), travnjačke površine (oko 15 %) te oko 3 % antropogenim utjecajem značajnije izmijenjene površine. ²⁵

U cijelom području ima svega nekoliko manjih urbanih središta (prema Popisu stanovništva 2011. među veća naselja spadaju: Korenica s 1.766 stanovnika; Slunj s 1.674; Otočac s 4.240 i Gospić s 6.575 stanovnika), a među ostalim naseljima, najveća nemaju više od nekoliko stotina stanovnika (npr., prema Popisu stanovništva 2011.: Rakovica s 310 stanovnika; Saborsko s 462 i Vrhovine s 465 stanovnika). ²⁶

Grafikon 1: Popis stanovništva u 4 općine na čijem se području nalazi Park

Izvor: Državni zavod za statistiku – www.dzr.hr (05.11.2020.)

Uspoređujući popis stanovništva iz 2001.godine i 2011.godine može se uočiti pad broja stanovnika u općinama na čijem se području nalazi Nacionalni park. Općina Plitvička jezera vodeća je po broju stanovnika u odnosu na ostale. Gledajući popis stanovništva iz 2001.godine općina Plitvička jezera bilježi pad broja stanovnika za oko 6,3%, općina Saborsko bilježi pad stanovništva od 26,5%.

²⁵ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018; str. 15. (05.11.2020.)

²⁶ Ibidem, str.15.

Unutar područja su još dva nacionalna parka (NP Sjeverni Velebit i NP Paklenica), jedan park prirode i UNESCO Man and Biosphere područje (PP Velebit), te niz drugih zaštićenih prirodnih područja u drugim kategorijama (uključujući značajni krajobraz Baraćeve špilje, Pećinski park Grabovaču, geomorfološki spomenik prirode Cerovačke pećine te bukove šume na području NP Paklenica i NP Sjeverni Velebit upisane na UNESCO-v Popis svjetske baštine).²⁷

Područje ima bogatu povijest, tradiciju i kulturnu baštinu, te još uvijek prisutan tradicijski način života i djelatnosti.

Kroz Park prolazi glavna državna cesta (D429/D1) koja spaja kontinentalnu Hrvatsku i Dalmaciju, te manje prometne državne ceste D42, koja prostor povezuje prema sjeveru i Gorskom kotaru, i D52 koja je glavni pristupni pravac iz smjera sjevernog Jadrana (Senj, Otočac, Korenica), a obje prometnice su i glavni spojevi na autocestu A1 koja prolazi SZ od Parka.²⁸

Zbog svog položaja i dobre prometne povezanosti, Park je lako dostupan i iz smjera Zagreba (138 km cestom D1) i iz velikog dijela obalnog prostora od Kvarnera do Dalmacije, koji se izgradnjom autoceste također približio na 2 - 3 sata vožnje automobilom (Senj 105 km; Rijeka 171 km; Rovinj 260 km; Zadar 133 km; Šibenik 187 km; Split 256 km). Park je udaljen 2 - 2,5 sata vožnje odličnim prometnicama, kroz raznolik i atraktivan krajobraz od 4 međunarodne zračne luke - Zagreb, Rijeka, Zadar i Split.²⁹

²⁷Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018; str. 15. (05.11.2020.)

²⁸ Ibidem, str. 16.

²⁹ Ibidem, str. 16.

3.2. Prirodna obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera

Pod prirodnim resursima podrazumijevaju se sva prirodna dobra koja imaju svojstvo da privuku i zadrže turiste u određenoj destinaciji.

Najupečatljiviji, svjetski jedinstveni element te iznimne prirodne ljepote i estetske važnosti Plitvičkih jezera jesu prirodni krajobrazi kaskadno položenih 16 jezera, jedinstvene modrozelenene boje, spojenih slapovima raznih oblika koji se prelijevaju preko sedrenih barijera obraslih mahovinama, sve to unutar gustog šumskog kompleksa, i unutar dinamičnog planinskog reljefa.³⁰

Područje Parka dio je Dinarskog krškog područja te pripada jednoj od najdojmljivijih krških cjelina u svijetu, sa specifičnim geološkim, geomorfološkim i hidrološkim osobinama.

Slika 3. Prikaz šesnaest plitvičkih jezera

Izvor: Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019. – 2028, www.np-plitvicka-jezera.hr (05.11.2020.)

Jezerski sustav dijelimo na Gornja jezera koja čini 12 prostorno i volumenom dominantnih jezera, formiranih na dolomitima te blažih obala u odnosu na Donja jezera. Među Gornjim jezerima su i dva najveća jezera, Kozjak i Prošćansko jezero, koja zajedno nose čak 89 % ukupnog volumena vode u Parku. Za Gornja i Donja jezera glavni izvori vode su Crna rijeka i Bijela rijeka.

³⁰ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028.; Plitvička jezera, 2018.; str 43. (05.11.2020.)

Jezero Kozjak je najveće i najdublje jezero u sustavu Plitvičkih jezera u koje se, osim vode iz sustava Gornjih jezera, izravno ulijevaju i vode vodotoka Rječica te nekoliko manjih povremenih vodotoka.³¹

Jezero Kozjak jedino je jezero u sustavu na kojem je dopuštena plovidba elektrobrodova unutar sustava posjećivanja, a voda iz jezera se koristi i za vodoopskrbu.³² Preko izlazne barijere Kozjačkih mostova voda se ulijeva u Donja jezera sve do posljednjeg jezera, Novakovića broda. Na izlazu iz jezera Kozjak zabilježeni su prvi manji gubici vode od poniranja u krško podzemlje. Vodotok Plitvica utječe u sustav jezera preko 78 m visokog Velikog slapa, jednog od najatraktivnijih mjesta u Parku.

Slika 4: Panorama jezera Kozjak

Izvor: Plitvice Lakes National Park, <https://www.plitvice-lakes.info/kozjak-lake>, (05.01.2021.)

³¹ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018; str. 15. (05.11.2020.)

³² Ibidem, str. 26.

3.2.1. Flora

Nacionalni park Plitvička jezera dio je Botanički važnog područja (IPA - Important Plant Area) kao područje koje pokazuje izvanredno botaničko bogatstvo, sadržava izniman sastav rijetkih, ugroženih i endemičnih svojta te vegetacije visokog botaničkog značenja. IPA područje nešto je veće od samog Nacionalnog parka te obuhvaća i sjeverozapadni dio Ličke Plješivice i područje od Vrela Koreničkog do Bjelopolja na jugoistoku.³³

Na području Parka zabilježeno je preko 1400 vaskularnih biljnih vrsta i podvrsta što predstavlja čak 30 % svih biljnih vrsta zabilježenih u Hrvatskoj. Na relativno malom prostoru susreću se vrste različite rasprostranjenosti i flornih elemenata.³⁴

Udio strogo zaštićenih vrsta i podvrsta u flori Parka je velik (oko 5 %), a značajna je i zastupljenost velikog broja orhideja (preko 60 svojti), koje su kao skupina danas rijetke i ugrožene na svjetskoj razini. Karakteristične vrste su ciljane, prioritetne, strogo zaštićene i indikatorske. Područje Parka zanimljivo je i po velikoj raznolikosti mahovina s 207 zabilježenih vrsta nađenih na kopnenim staništima.

Slika 5: Livadni procjepak *Chouardia litardiere*

Izvor: Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028.; Plitvička jezera, 2018,
(15.11.2020.)

³³ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018; str. 27.

³⁴ Ibidem, str. 27.

Najveći udio površine Parka prekriven je šumom, značajne površine zauzimaju i travnjačke površine dok su vodena staništa, iako iznimno važna za očuvanje bioraznolikosti, površinom najmanja. Cijeli Park nalazi se na krškom reljefu s brojnim površinskim i podzemnim krškim oblicima pa je i podzemlje, iako slabo istraženo, zasigurno vrlo bogato, te bi se moglo reći da se ispod Parka koji vidimo nalazi još jedan cijeli nepoznati park. Gotovo cijela površina Parka još je uvijek prekrivena prirodnim ili polu-prirodnim staništima te je svega oko 3 % njegove površine izgrađeno i kultivirano.³⁵

Šume su površinom najzastupljeniji ekosustav na području Parka, pa se može reći da je većina izvorno potpuno šumskog krajolika još uvijek očuvana u različitim stadijima, od šikara do prašume. Najzastupljenija vrsta plitvičkih šuma je obična bukva *Fagus sylvatica*, a druga po zastupljenosti je obična jela *Abies alba*. Osim tipičnih predstavnika šumskih zajednica, u šumama dolaze i brojne druge ugrožene biljne vrste. Među najznačajnijima od njih su ciljne vrste za Park: gospina papučica *Cypripedium calceolus*, te mahovine *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride*. Mahovine *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride* za sad su u Parku zabilježene jedino u šumama Medveđaka.³⁶

Slika 6: Gospina papučica *Cypripedium calceolus*

Izvor: Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028.; Plitvička jezera, 2018, (15.11.2020.)

³⁵ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018, str. 28. (05.11.2020.)

³⁶ Ibidem, str. 28.

Gospina papučica je jedna od najrjeđih, najugroženijih i najljepših europskih orhideja. U šumskim staništima Parka je rijetka, ali s nekoliko stabilnih i najbrojnijih do sad poznatih populacija u Hrvatskoj.

Prašuma Čorkova uvala jedna je od najbolje očuvanih bukovo-jelovih prašuma u području Dinarida. Na površini od 84 ha i u rasponu nadmorske visine od 860 do 1028 metara susreću se sve faze razvoja prašume, uz naglašeno prisutne faze starenja i raspadanja. Pojedina stara stabla jele, smreke i bukve dostižu impresivne dimenzije. Po svojoj strukturi i specifičnostima elemenata Čorkova uvala svrstava se u sekundarnu prašumu s tek povremenim ljudskim utjecajem, ali ne u mjeri da bi prašuma izgubila značajke izvornosti. Kao takva je 1965. godine proglašena posebnim rezervatom šumske vegetacije. Kao prirodna šuma, koja se razvijala bez utjecaja čovjeka, predstavlja školu prirodnog savršenstva s potpuno stabilnim i postojanim šumskim ekosustavom.³⁷

³⁷ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018; str. 30. (15.11.2020.)

3.2.2. Fauna

Životinjski svijet Parka iznimno je raznolik i bogat te u svim skupinama faune nalazimo brojne vrlo rijetke i ugrožene vrste, što ukazuje na veliki značaj Parka za očuvanje bioraznolikosti. Karakteristične vrste su ciljane, prioritetne, strogo zaštićene i indikatorske. Po pitanju istraženosti faune još uvijek postoje brojni nedostaci. Kralježnjaci su sa do sad utvrđenih preko 250 vrsta relativno dobro istraženi, osim malih sisavaca (izuzetak su šišmiši). Fauna beskralježnjaka, iako znatno brojnija, slabo je istražena te se većina dostupnih podataka odnosi na skupine viših (dekapodnih) rakova, vodenih kukaca, leptira i kornjaša, dok su ostale skupine vrlo slabo istražene.³⁸

Na području Parka dosadašnjim istraživanjem utvrđeno je preko 50 vrsti sisavaca od kojih je 11 ciljnih vrsta. U šumama žive 3 velike zvijeri: medvjed *Ursus arctos*, vuk *Canis lupus* i ris *Lynx lynx*. Vodotoci, jezera i obale idealna su staništa za najveću kunu iz roda zvijeri vidru *Lutra lutra*.³⁹

Slika 7: Medvjed *Ursus arctos*

Izvor: Plitvička jezera; <https://sites.google.com/site/plitvickajezeraskolehr/home/zivotinjski-svijet---fauna>, (15.11.2020.)

³⁸Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018, str. 37. (15.11.2020.)

³⁹ Ibidem, str. 37.

3.3. Kulturno – povijesna obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera

Kulturno povijesna baština su sve pojave, objekti i procesi događanja koji kod čovjeka stvaraju potrebu za kretanjem da bi zadovoljili svoje kulturne potrebe, također ih nazivamo i antropogenim turističkim resursima. Nacionalni park Plitvička jezera raspolaže i značajnim kulturno povijesnim spomenicima, kulturnim događajima (Spomen obilježja pogibje Josipa Jovića, prve hrvatske žrtve Domovinskog rata), te sportskim događajima (Plitvički maraton, biciklizam, skijanje i sanjkanje, planinarenje), folklor (organizira TZ Rakovica na području Bistro Kozjačka draga).

3.3.1. Materijalna baština

Unutar granica Parka nalazi se i više vrijednih objekata moderne arhitekture. To su u prvom redu: Restoran Kozjak, izgrađen 1949., od struke smatran arhitektonskim remek djelom, te Hotel Plitvice, izgrađen 1958., kao prvi hotel najviše kategorije izgrađen u Hrvatskoj iza Drugog svjetskog rata, prema projektu poznatog hrvatskog arhitekta Marijana Haberlea, oba na Velikoj Poljani. Vrijedna arhitektonska ostvarenja su i tri lugarnice prema projektima poznatog hrvatskog arhitekta Ivana Vitića, izgrađene 1954. godine u Čorkovoj uvali, Prijeboju i Poljanku, od kojih su prve dvije i zaštićena kulturna dobra. Zaštićeno kulturno dobro je Vila Izvor, izgrađen 1953. kao rezidencijalni objekt.⁴⁰

⁴⁰ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018, str. 47. (20.11.2020.)

Slika 8: Vila izvor

Izvor: Pogledaj.to, (<http://pogledaj.to/arhitektura/titova-vila-izvor-opljackana-i-zaboravljena/>), (25.05.2021.)

I tradicijske gospodarske građevine važan su dio kulturne baštine Parka. Neki najatraktivniji primjeri uključuju: mlinicu i pilanu na vodeni pogon u selu Korana, Radekin mlin na Velikom slapu, Stipanov mlin u Plitvičkom Ljeskovcu, tradicijsku kuću s okućnicom u Končarevom Kraju. U Registar kulturnih dobara RH, kao vrijedan primjer industrijske arhitekture prve polovice 20. stoljeća, upisana je i mala hidroelektrana na jezeru Burget, izgrađena 1936. Ostaci male HE postoje i u Plitvičkom Ljeskovcu. Konačno, vrijednu kulturnu baštinu predstavlja i niz drugih elemenata graditeljske baštine kao što su obzidana javna vrela i bunari, dijelovi povijesnih cesta s mostićima i kamenim odbojnicima i drugo.⁴¹

Slika 9: Pilana na vodeni pogon u selu Korana prije obnove (lijevo) i poslije obnove (desno)

Izvor Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028.; Plitvička jezera, 2018.; (20.11.2020.)

⁴¹Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018; str. 48. (20.11.2020.)

3.3.2. Nematerijalna baština

Prenošenjem s generacije na generaciju zajednice i skupine ponovno stvaraju nematerijalnu kulturnu baštinu u suglasju s okolinom u kojoj žive, u interakciji s prirodom te povijesnim uvjetima u kojima žive; nematerijalna kulturna baština predstavlja identitet naroda i skupina ljudi i osigurava im kontinuitet življenja. Očuvanjem nematerijalne baštine promiče se, podupire i razvija kulturna raznolikost te ljudska kreativnost (UNESCO Intangible Heritage 2003).⁴²

Plitvički kraj kao i cijelo područje Like posjeduje bogatu nematerijalnu kulturnu baštinu. Ona se iskazuje kroz razne tradicionalne djelatnosti, nošnju, običaje (čijanje perja, ličko prelo), pjesme i plesove (npr. lička ojkalica, sviranje tamburice samice, ličko kolo), gastronomiju, priče i legende.

Među tradicionalnim djelatnostima najprisutnija je tradicionalna poljoprivreda, ali i prerada i proizvodnja njenih proizvoda, kao što je pečenje rakije (najčešće šljivovica), proizvodnja raznih vrsta sira (kuhani tvrdi sir, škripavac, basa). Druga značajna tradicija ovog šumovitog područja je obrada drva i izrada drvenih predmeta (šimle za krovišta, pokućstva, tamburica, i dr.). Osim toga, postoji i cijeli niz drugih tradicijskih djelatnosti kojima se dobivalo uporabne predmete, od obrade vune autohtone ličke ovce pramenke (pranja, češljanja, predenja, tkanja ili bojanja), do pletenja obuće (poznate ličke coklje), odjeće (prsluci, rukavice, kape, šalovi) i tkanja na krosnima (tkalačkom stanu) raznih uporabnih predmeta od vune, konoplje i lana.⁴³

⁴² Jelinić, D. A., Abeceda kulturnog turizma, Meandarmedia/ Meandar, Hrvatski geografski glasnik, Zagreb, 2008; str. 33.

⁴³ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018, str. 49. (20.11.2020.)

3.4. Okruženje Nacionalnog parka Plitvička jezera

Razvojem Nacionalnog parka u jako brzom vremenskom periodu počela su se razvijati i okolna mjesta u neposrednoj blizini parka. Povećan broj dolazaka turista zahtjeva i sve veći prihvatni kapacitet za prihvat posjetitelja te što više sadržaja kojima bi se posjetitelji privukli. Veliki broj posjetitelja dolazi iz urbanih gradova i velikih sredina te dolaskom na Plitvička jezera traže mjesta za odmor udaljena od uobičajenih gradskih središta jer prvenstveno traže mir i uživanje u očuvanoj prirodi izvan granica grada. Stanovnici Plitvičkih jezera i njihove okolice to su vrlo brzo razotkrili te su se potrudili sagraditi smještajne kapacitete kako bi zadovoljili potrebe posjetitelja. Privatni smještajni kapaciteti na području parka i njegove okolice nalaze se na mirnim mjestima, okruženi prirodom i bez velike izloženosti buke i galame. Većina njih uređena je u rustikalnom stilu kako bi doživljaj bio potpun. Velika dvorišta i prostranstva su ono što posjetitelje najviše privlači. Osim samog Nacionalnog parka veliku ulogu imaju i ostale prirodne atrakтивности u njegovoj okolini.

3.4.1. Rastoke

Rastoke su naselje u Republici Hrvatskoj, u sastavu grada Slunja u Karlovačkoj županiji, slikovito mjestašće smješteno uz magistralnu cestu D1 Karlovac - Plitvička jezera.

Samo ime Rastoke govori da se tu nešto rastače, a to je rijeka Slunjčica koja se preko sedrenih stijena ulijeva u rijeku Koranu, a u svojem toku kroz Rastoke stvara mnoštvo malih jezera, brzaka i slapova, a u rupama rastočke sedre žive i vidre, koje su se vratile nakon dužeg izbivanja u velikom broju. Zbog ovakve skladnosti graditeljske, povijesne i etnografske baštine, Rastoke su 1969. godine uvrštene u Registar nepokretnih spomenika kulture pri Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Danas je turistička aktivnost Rastoka oživljena tako da nalazimo mogućnost smještaja, posjeta mlinicama, ugostiteljsku ponudu, likovnu koloniju u lipnju, auto-kamp, i drugo, a Slunjčica obiluje prvorazrednom autohtonom pastrvom koju u lokalnom restoranu poslužuju netom uhvaćenu iz brzaka. Poznat je i ukusni rastočki domaći beskvasni kruh koji se radi od nekoliko vrsta žitarica i ima visoku prehrambenu vrijednost.

Slika 10: Rastoke

Izvor: Pinterest.com, (<https://www.pinterest.com/pin/434949276507905088/>), (20.11.2020.)

3.4.2. Baraćeve špilje

Baraćeve špilje su stjenovit teren – krš, koji privlači svojim suprotnostima. Na zemlji doline, uvale, polja, vrtače, škrape, a pod zemljom špilje i jame; mnogo vode u podzemlju, a malo na površini. Cijelo područje uključuje rijetke i ugrožene tipove staništa te ugrožene i strogo zaštićene vrste. Istraživanja na području Baraćevih špilja ukazala su na iznimnu raznolikost špiljske faune, do sada je utvrđeno prisustvo tridesetak vrsta.

Ovaj fenomen izgradila je voda strpljivim radom milijunima godina. Prolazeći kroz dvorane i hodnike Gornje Baraćeve špilje može se doživjeti posebnost sigastih struktura (stalagmita i stalaktita) i do desetak metara visokih stupova (stalagnata) te iskusiti ljepotu apsolutne tame. Šetnje traju sat vremena uz pratnju vodiča koji se trudi na zanimljiv način približiti svijet podzemlja te upoznati posjetitelje s dugom poviješću ove špilje koja je i uz posebnu rasvjetu zadržala svoju mističnost. Dvorane i kanali su lako prohodni za sve kategorije posjetitelja od najmlađih do najstarijih. Uz obilazak špilje, od aktivnosti se nude i šetnja, biciklizam, jahanje, a postoji i dječje igralište, teren za mini nogomet s opremom, badminton teren s opremom i dr.

Slika 11: Baraćeve špilje

Izvor: Plitvičke doline, (<http://www.plitvickedoline.hr/info/rakovica-plitvicke-doline/atrakcije/baraceve-spilje/>), (20.11.2020.)

3.4.3. Stari grad Drežnik

Stari grad Drežnik utvrda koja se nalazi u općini Rakovica, na samom jugu Karlovačke županije, u povijesnim se izvorima spominje već u 12. stoljeću. Tijekom 16. stoljeća taj je frankopanski dvorac bio pod stalnom prijetnjom Turaka, a 1592. godine konačno je i pao u njihove ruke. Oslobođen je tek krajem 18. stoljeća. 2015. godine povijest se ponovila i povijesni vidikovac ponovno je u funkciji. Danas se s njegove obnovljene kule pruža prekrasan vidik na krajolik rijeke Korane. Stari je grad Drežnik nepravilnog četverokutnog oblika, kamenih zidina s dvije četverokutne i jednom okruglom kulom koja se nalazi sa sjeverne strane zdanja. Donedavno je bio skoro u potpunosti u ruševinama, ali je sada u tijeku obnova okrugle kule, koja je u cijelosti zazidana, dok pojedini ostali ruševni dijelovi utvrde i dalje iz grmlja strše u zrak.

Slika 12: Stari grad Drežnik

Izvor: Plitvičke doline, (<http://www.plitvickedoline.hr/info/rakovica-plitvicke-doline/atrakcije/stari-grad-dreznik/>), (20.11.2020.)

4. TURISTIČKA INTERPRETACIJA NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA

Interpretacija kao suvremeni i sofisticirani alat, u prepoznatljivom zaštićenom području poput NP Plitvička jezera može pridonijeti učinkovitoj uspostavi održivoga turističkoga razvoja zaštićenih područja s ciljem povećanja ekonomskih koristi s jedne strane i interesa zaštite prirodne i kulturne baštine s druge strane.

4.1. Osobna interpretacija

Osobna interpretacija predstavlja direktnu osobnu komunikaciju koja je često posjetiteljima ugodnija nego komunikacija putem određenih medija. Također, posjetiteljima je od iznimne važnosti mogućnost prilagodbe njihovim potrebama i zahtjevima. Posjetitelji se u destinaciji žele osjećati ugodno, a uz pomoć osobne interpretacije i uz vješte vodiče dolazi do interakcije sa samim posjetiteljima što njima daje poseban osjećaj i priliku za upoznavanjem sa destinacijom. Postavljanjem pitanja i dobivanjem odgovora na ista, posjetitelj ima mogućnost čuti i doživjeti stvari koje mu neki drugi mediji ne mogu objasniti na način na koji to može turistički vodič. U Nacionalnom parku Plitvička jezera izgrađeni su brojni vidikovci i mjesta na kojima turistički vodič može zastati sa svojom grupom posjetitelja i imati vrijeme u kojem će posjetitelji imati mogućnost sudjelovati u postavljanju pitanja i učenju novih i zanimljivih stvari o destinaciji.

Slika 13: Vidikovac na ulazu u NP Plitvička jezera

Izvor: Vlastita obrada autora

4.1.1. Interpretacijsko vodstvo

„Turističke vodiče se može pronaći u svakoj turističkoj destinaciji, i gotovo svatko unutar i izvan turizma poznaje termin i zanimanje 'turističkog vodiča'. Rijetki doduše u potpunosti razumiju što turistički vodič radi i što čini 'turističko vođenje'.“⁴⁴

U Nacionalnom parku Plitvička jezera veliku i najvažniju ulogu u prezentiranju prirodnih ljepota Nacionalnog parka imaju turistički vodiči. Turistički vodiči predstavljaju osobu s kojom turisti imaju priliku doživjeti destinaciju u koju putuju, te kako i sam naziv zanimanja kaže, oni vode turiste kroz turističku destinaciju. Jedna od uloga vodiča je predstaviti destinaciju posjetiteljima. Kroz predstavljanje destinacije vodiči na sebe preuzimaju ulogu interpretatora, te kroz nju imaju mogućnost utjecati na sliku kulturne destinacije koju prezentiraju. Budući da postoje razlike u načinu na koji vodiči obavljaju posao vođenja, rezultati tog vođenja će također biti drugačiji. Dakle, različiti vodiči će na različit način interpretirati istu baštinu, što će rezultirati drugačijim slikama koje su prezentirane posjetiteljima. Kako u tom trenutku vodič postaje konstruktor jedinstvene slike destinacije, pored uloge interpretatora smatra se da se on nalazi i u ulozi stvaratelja baštine.

UTV Like je novoosnovana udruga u siječnju 2018. godine sa sjedištem u Gospiću.⁴⁵ Za sada udruga broji 60- ak članova s tendencijom širenja te pokriva sedam jezika. Većina članova uz licencu Ličko- senjske posjeduje licencu i za Karlovačku županiju, kao i neke druge. Kako je više od polovine članova u okolici Plitvičkih jezera, ciljevi udruge su poboljšanje usluge kvalitete vođenja u samom Parku, te zaštita vodičke struke. Također udruga želi promovirati Liku kao destinaciju za više dana, koja će zaokružiti regiju u cijelosti.

⁴⁴ Razum F, Turistički vodiči – interpretacija i konstrukcija baštine, diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Zagreb, 2018. (10.12.2020.)

⁴⁵ Udruga turističkih vodiča Like, (<http://www.utv-like.hr/o-nama/>), (11.12.2020.)

4.1.2. Interpretacijske šetnje

Šetnja je ključan element svakog turističkog putovanja. Posjetiteljima nacionalnih parkova glavni motiv posjete i obilaska parka je upravo šetnja kroz zaštićene dijelove prirode. Kada je riječ o interpretacijskoj šetnji tada se nastoji kroz obilazak određenog lokaliteta saznati poučne i zanimljive sadržaje odabrane destinacije.

Interpretacijske šetnje u NP Plitvička jezera odvijaju se po stazama u samom srcu Nacionalnog parka. Radi lakšega kretanja u jezerskoj zoni, posjetiteljima koji ulaze u Park na Ulazu 1 omogućen je izbor između četiri programa obilaska označenih zelenom bojom na informativnim pločama. Četiri programa koji započinju na Ulazu 2 označeni su narančastom bojom. U Parku prometuju električni brodovi na jezeru Kozjak i vlakovi za prijevoz posjetitelja, a za čije korištenje je potrebno imati važeću ulaznicu za Nacionalni park.

Sustav posjećivanja u jezerskoj zoni uključuje preko 20 km staza i mostića, 3 pristaništa (P1, P2, P3) s 8 brodova koji na dvije linije (P1 - P2 i P3 - P2 ili P1) mogu prevesti oko 600 posjetitelja u satu, u oba smjera; 3 stanice (ST1, ST2, ST3) za 6 panoramskih vlakića, s kapacitetom oko 600 posjetitelja u satu na liniji ST1 - ST2 - ST3, u oba smjera.⁴⁶

⁴⁶ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018, str. 51, (25.02.2021.)

Posjetiteljima Plitvičkih jezera omogućeno je razgledavanje cijelog Nacionalnog parka. Ovisno o vrsti posjetitelja, postoji osam programa obilaska. Za posjetitelje koji se odluče posjetiti sastav Donjih jezera nude se programi A i B.

Programi započinju na sjevernom ulazu u Park ("Ulaz 1"). Razgledavanje je kružno, a u okviru ovog programa može se vidjeti "Veliki slap" – najveći slap Plitvičkih jezera i najveći slap u Hrvatskoj. Šetnja se nastavlja uzvodno kroz kanjon "Donjih jezera" uz "Novakovića brod", "Kaluđerovac", "Gavanovac" i "Milanovac" do krajnje točke programa "Kozjačkog mosta" gdje dalje usponom na istočnu stranu kanjona ujedno započinje i povratak na polaznu, startnu točku ("Ulaz 1"). Posjetitelji imaju i mogućnost vožnje elektrobrodom po prostranstvima najvećeg jezera Kozjak, te mogućnost vožnje u panoramskom vlaku.

Slika 14: Veliki slap na Plitvičkim jezerima

Izvor: Vlastita obrada autora

Između jezera "Gavanovac" i "Milanovac" nalaze se slapovi Milke Trnine. Milka Trnina bila je hrvatska operna umjetnica. Malo je poznata činjenica kako je Milka Trnina prijateljevala s velikim hrvatskim izumiteljem Nikolom Teslom. Prilikom posjeta Zagrebu 1898. godine, priredila je oproštajnu predstavu te je novac od oproštajne predstave dala Društvu za poljepšanje Plitvičkih jezera i Teslinoj rodnoj Lici, a u znak zahvalnosti Društvo je jedan od najljepših plitvičkih slapova imenovalo Slapom Milke Trnine.

Slika 15: Slapovi Milke Trnine

Izvor: Vlastita obrada autora

Program C započinje na sjevernom ulazu u Park ("Ulaz 1"). Razgledavanje je kružno i obuhvaća zone "Donjih" i "Gornjih jezera". Do krajnje točke programa dolazi se kombinacijom šetnje i vožnje elektrobrodom, a povratak do polazne točke je većim dijelom panoramskim vlakom. Ovim programom posjetitelji imaju mogućnost uživati u najvećim i najimpresivnijim slapovima ("Veliki slap", "Veliki" i "Mali prštavac") kao i u bezbroju manjih slapova, te u ljepoti jezera.

Slika 16: Elektrobrod u Nacionalnom parku Plitvička jezera

Izvor: Službena stranica NP Plitvička jezera, (<https://np-plitvicka-jezera.hr/planirajte-posjet/aktivnosti/programi-obilaska-jezera/>); (10.01.2021)

Programi E i F obuhvaćaju kružno razgledavanje zone "Gornjih jezera" Nacionalnog parka. Program E započinje na južnom ulazu u Park ("Ulaz 2"). Program uključuje vožnju kratkom brodom preko jezera "Kozjak" nakon koje slijedi šetnja uzvodno sve do Prošćanskoga jezera. Povratak do polazne točke je panoramskim vlakom. Program predstavlja idiličnu ljepotu mirnih i prostranih "Gornjih jezera" sa šumovitim obala i njihovih najatraktivnijih slapova "Veliki" i "Mali prštavac" kao i mnoštvo manjih slapova.

Program F se razlikuje u tome što nakon kraće šetnje obilazak započinje vožnjom elektrobrodom preko jezera "Kozjak", a zatim ponovnom šetnjom kroz vapnenački kanjon "Donjih jezera" sve do "Velikoga slapa". Od "Velikoga slapa" do stanice vlaka proteže se strma serpentina koja vodi do istočne strane kanjona, gdje su smješteni brojni vidikovci s kojih se pruža nezaboravan pogled na kristalna modroplava jezera i visoke stijene. Povratak do polazne točke je panoramskim vlakom.

Program H obuhvaća razgledavanje cijele jezerske zone Plitvičkih jezera i namijenjen je posjetiteljima koji planiraju cjelodnevni obilazak parka. Program započinje na južnom ulazu u Park ("Ulaz 2"). Nakon kraće šetnje slijedi vožnja panoramskim vlakom. Obilazak se dalje nastavlja šetnjom uz "Gornja jezera", vožnjom elektrobrodom po jezeru "Kozjak", šetnjom kroz kanjon "Donjih jezera", sve do "Velikoga slapa", šetnjom povrh istočne strane kanjona i ponovnom vožnjom panoramskim vlakom. Ovaj kružni program omogućuje uživanje u ljepoti cijele jezerske zone Parka.

Posjetiteljima koji su odlučili cijeli dan provesti u NP Plitvička jezera uglavnom se preporuča program H. Turistički vodiči parka žele kroz ovaj program turistima omogućiti spoznaju i posjet cijele jezerske zone i korištenje svih mogućnosti koje pruža ulaznica.

Slika 17: Panoramski vlak u NP Plitvička jezera

Izvor: Službena stranica NP Plitvička jezera, (<https://np-plitvicka-jezera.hr/planirajte-posjet/aktivnosti/programi-obilaska-jezera/>) , (10.01.2021.)

Program K je program koji nema mogućnost korištenja elektrobroda niti panoramskog vlaka već se temelji isključivo na šetnji. Započinje na sjevernom ulazu ("Ulaz 1") i omogućuje obilazak cijele jezerske zone Parka šetnjom. Program uključuje obilazak "Velikoga slapa", šetnju kroz kanjon "Donjih jezera", i uz zapadnu obalu jezera "Kozjak", a potom stazom povrh uzvišenja "Stubica", s čijeg se "Tomićeve pogledala" pruža najljepši pogled na "Ciginovac" i prostranstvo "Prošćanskoga jezera". U povratku posjetitelji uživaju šetajući uz predivna "Gornja jezera" i istočnom obalom jezera "Kozjak", do koje se dođe kratkom brodomskom linijom. Program se nastavlja šetnjom povrh istočne strane kanjona "Donjih jezera" sve do polazne točke na "Ulazu 1"

Slika 18: Program obilaska NP Plitvička jezera

Izvor: Službena stranica NP Plitvička jezera, (<https://np-plitvicka-jezera.hr/planirajte-posjet/aktivnosti/programi-obilaska-jezera/>), (10.01.2021.)

4.2. Neosobna interpretacija

4.2.1. Sustav interpretacije i signalizacije

Oznake igraju važnu ulogu u oblikovanju staze. Staze su oblikovane u konkretnom okolišu, a putem oznaka obavještavaju posjetitelje o važnim pojavama i sadržajima unutar zaštićenog područja. Oznake služe za informiranje, vođenje, usmjeravanje, reguliranje i upozoravanje posjetitelja. Važan su alat za upravljanje kretanja posjetitelja na zaštićenom području. Oznake su najčešće podijeljene u tri glavne kategorije, ovisno o njihovoj funkciji:

- orijentacijske/ informacijske oznake,
- oznake upozorenja
- interpretacijske/obrazovne oznake.

Sve oznake zajedno čine sustav signalizacije i interpretacije na otvorenom.⁴⁷

Slika 19: Karta NP Plitvička jezera na ulazu u Nacionalni park

Izvor: Vlastita obrada autora

⁴⁷ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020.; str. 36.

4.2.1.1. Orijentacijske i informacijske oznake

Orijentacijske oznake su navigacijski alati koji pomažu posjetiteljima pri kretanju i određivanju njihove trenutne lokacije⁴⁸. Oni prikazuju položaj objekata, a često prikazuju i karte ili planove cijelog područja, kako bi posjetitelji vidjeli lokaciju iz ptičje perspektive.

Informacijske oznake prikazuju radno vrijeme, aktivnosti i atrakcije koje se nude; mogu se nalaziti u centru za posjetitelje, pokraj ceste ili na lokalitetu. Ponekad nude i mogućnosti orijentacije. I jedne i druge oznake nalaze se na ulazu u lokalitet ili u turističku atrakciju. Često se mogu naći i na drugim dijelovima lokaliteta, pogotovo na početku svakog odjeljka ili tematskog područja.⁴⁹

Orijentacijske oznake u NP Plitvička jezera nalaze se na ulazima u Park kao i na stazama za obilazak Parka. Izrađene su od drvenih materijala kako bi se dizajn oznaka uklopio u prostor Nacionalnog parka. Plitvička jezera pružaju programe obilaska i to čak njih osam, tako da je od iznimne važnosti da oznake budu postavljene na pravilnim mjestima kako bi se turisti mogli sigurno uputiti u obilazak Plitvičkih jezera bez straha da će se izgubiti. Označene su bojama kako bi bile što jasnije za razumijevanje.

Slika 20: Orijentacijske oznake na ulazu u NP Plitvička jezera

Izvor: Vlastita obrada autora

⁴⁸ Draženović M, Aleš Smrekar, Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020; str. 46.

⁴⁹ Ibidem, str. 47.

4.2.1.2. Oznake upozorenja i sigurnosti

Oznake upozorenja i sigurnosti informiraju posjetitelje o potencijalnim opasnostima tijekom njihovog posjeta i ukazuju kako mogu poboljšati osobnu sigurnost. Oznake upozorenja i sigurnosti jasno prepoznaju prijetnju te ukazuju i na ljudsko ponašanje koje može biti povezano ili pridonositi takvoj prijetnji. Oznake upozorenja i sigurnosti obično se nalaze na mjestima gdje je prijetnja od opasnosti ili sama opasnost moguća.⁵⁰

U NP Plitvička jezera najviše oznaka upozorenja ima u zimskim mjesecima kada padne snijeg i zatrpa staze, a neke dijelove Parka u potpunosti zatvori i onemogućiti obilazak zbog mogućnosti pada, klizanja ili padanja snijega sa stijena na staze.

Također, posebna pozornost treba se usmjeriti na mjesta koja su posjetiteljima privlačna zbog snimanja fotografija a nisu lako dostupna nego čak postoji i mogućnost od pada.

Slika 21: Oznake upozorenja i sigurnosti u NP Plitvička jezera

Izvor: Vlastita obrada autora

⁵⁰ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020, str. 47.

4.2.1.3. Interpretacijske / obrazovne oznake

Interpretacijske/obrazovne oznake pružaju informacije o mjestu, objektu ili događaju, povećavajući tako posjetiteljevo razumijevanje, užitek i kvalitetu iskustva i doživljaja.⁵¹ Ove oznake prenose interpretaciju činjenica, brojki i koncepata u format koji je privlačan i razumljiv posjetiteljima.

Slika 22: Interpretacijska oznaka za špilju Šupljara u NP Plitvička jezera

Izvor: Vlastita obrada autora

Cilj oznake je da posjetitelja zainteresira, obrazuje i nadahne. Oznake preuzimaju ulogu vodiča interpretatora ili učitelja.⁵² Interpretacijske/obrazovne oznake mogu se naći u posjetiteljskoj infrastrukturi na otvorenom (parkovima s divljim životinjama, nacionalnim i lokalnim parkovima, uz staze ili šetnice), ali mogu poslužiti i kao interpretacijski alati koji se koriste za stvaranje složenijih interpretacija i doživljaja posjetitelja u posjetiteljskoj

⁵¹ Draženić M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020, str. 47 .

⁵² Ibidem, str. 48.

infrastrukturi u zatvorenim prostorima (interpretacijskim centrima, centrima za posjetitelje, muzejima, galerijama i sl.).

Slika 23: Interpretacijska oznaka i oznaka upozorenja na ulazu u špilju

Izvor: Vlastita obrada autora

Interpretacijske/obrazovne oznake najčešći su oblik opreme interpretacijske infrastrukture na otvorenom. Dobro izrađena i smještena interpretacijska oznaka može biti vrlo učinkovita, dok će loše izrađena i pogrešno smještena oznaka biti kontraproduktivna. Interpretacijske oznake trebale bi sadržavati maštovitu kombinaciju teksta i slike kako bi ispričale priču o nekom objektu ili mjestu. To je suprotno od informacijskih oznaka koje sadrže samo upute.⁵³

⁵³ Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020, str. 48.

Tablica 4: Prednosti i nedostaci informacijskih i obrazovnih oznaka

PREDNOSTI	NEDOSTACI
24-satni pristup	Ograničena količina teksta i grafike po ploči
Koriste postojeće objekte i vlastito okruženje kao objekt interpretacije	Ne funkcionira dobro pri predstavljanju zahtjevnijih sadržaja
Relativno su jeftini	Kvalitetnije predstavlja opipljive sadržaje, nešto manje uspješno one neopipljive te univerzalne ideje
Dizajnom se mogu uklopiti u postojeće okruženje	Može ugroziti vizualni identitet parka
Mogućnost interpretacije određene lokacije i priča vezanih uz njih na licu mjesta	Može se pokazati nepraktičnim na lokacijama izloženim ekstremnim klimatskim ili prirodnim ekstremima
Mogućnost prikaza mjesta kakvo je bilo nekada davno	Podložni su vandalizmu
Mogućnost prikaza detalja nedostupnih oku posjetitelja	
Uspostava identiteta parka na udaljenim lokacijama, bez potrebe za vodstvom vodiča interpretatora	
Upozoravanje posjetitelja na potencijalne opasnosti iz prirode ili prouzročene od strane ljudi, te upućivanje u sigurnosna rješenja	
Zamijeniti se mogu relativno brzo i jeftino	

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Priručnika za interpretaciju baštine, Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020

4.2.2. Poučno – rekreativne staze Nacionalnog parka Plitvička jezera

Plitvička jezera, lokalitet i spomenik nulte kategorije pod zaštitom UNESCO-a, svjetski poznati nacionalni park, može se otkrivati iz raznih kutova uz bogatstvo pogleda i impresija. Uspon na Medvjedak omogućuje atraktivan panoramski pogled na dio Plitvičkih jezera i čitavo područje između Male Kapele i Ličke Plješevice. Na njezinu hrptu uzdižu se tri vrha: Oštri Medvjedak (889m), Tupi Medvjedak (868m) i Turčić (801m). Mrsinj grad je zanimljiva planinarska tura s povijesnim predznakom.

Poučno – rekreativne staze su trasirane kroz šume i livade na području i okolici NP-a Plitvička jezera. Dobro su označene pločama na kojima se može pročitati o prirodnim i kulturnim posebnostima toga zaštićenog područja. Zato su staze ne samo rekreativne (zbog duljine i konfiguracije terena) nego i edukativne.

Tri poučno – edukativne staze nalaze se u samom srcu Nacionalnog parka, a to su Oštri Medvjedak, Staza Čorkova uvala i Staza Plitvica dok se Staza Mrsinj – grad nalazi 20 km od Nacionalnog parka u naselju Korenica.

4.2.3. Biciklističke staze Nacionalnog parka Plitvička jezera

Aktivni odmor na Plitvičkim jezerima uključuje posjet različitim prirodnim znamenitostima od kojih je Nacionalni park Plitvička jezera jedan od najljepših i svakako jedinstven na prostorima Like. Razgledavanjem parka biciklom mogu se otkriti skriveni dijelovi Plitvičkih jezera. Na području Nacionalnog parka postoji pet biciklističkih staza.

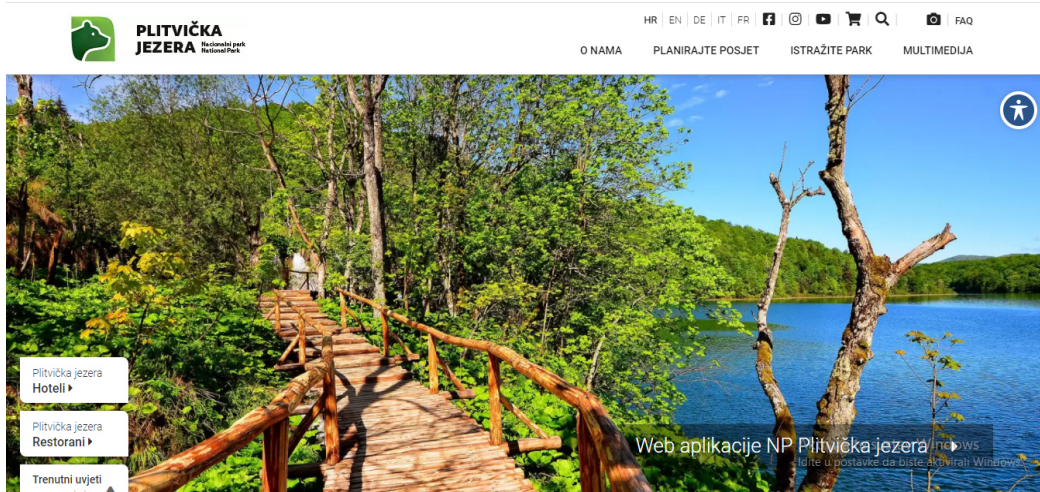
Ruta oko Mrsinja prolazi uz vrelo Matice te poljima i pašnjacima koji okružuju Mrsinj. Vozi se kroz tipični lički ambijent u kojemu se smjenjuju šume i prostrani pašnjaci. Rute po obroncima Ličke Plješevice na mjestima se penju i na preko 1 300 m nadmorske visine, a na njima se otvaraju prekrasni vidici na okolni krajolik. Biciklistička ruta po Koreničkome polju prati rječicu Maticu sve do njezina ponora, a zatim se penje na vidikovac s kojega se pruža prekrasan pogled na Koreničko polje s jedne i Bjelopolje s druge strane te planine Mrsinj i Plješevicu. Biciklistička ruta "The Trail" spušta se po poznatoj singletrack dionici tradicionalne brdsko biciklističke utrke AdriaBike maraton koji se svake godine održava na Plitvičkim jezerima.

4.2.4. Internet kao način interpretacije

Internet je jedan od novijih medija i specifičan je po tome što ima dvosmjernu komunikaciju. Vrlo brzo dopire do potrošača bilo gdje u svijetu, niski su troškovi oglašavanja, lako se dostiže ciljna skupina, proizvod se može prezentirati multimedijalno. Nedostatak kod npr. e-mail oglašavanja je taj što je potrebno prikupiti e-mail adrese potrošača, a i tada primatelji mogu biti pretrpani takvim porukama i brisati ih prije čitanja. Uz internetsko oglašavanje došlo je do ekspanzije oglašavanja na društvenim mrežama, na kojima su najbolje sredstvo za komunikaciju fotografija i video.

Nacionalni park Plitvička jezera velikim je dijelom eksponiran na internetskim stranicama jer današnji posjetitelji većinom odabiru destinaciju vidjevši je na internetu. Kao i svaki NP u Hrvatskoj, tako i NP Plitvička jezera ima svoju službenu internetsku stranicu koja je i glavna stranica Nacionalnog parka. Kako bi se posjetiteljima omogućilo lakše snalaženje u NP Plitvička jezera osmišljena je web aplikacija sa svim programima obilaska.

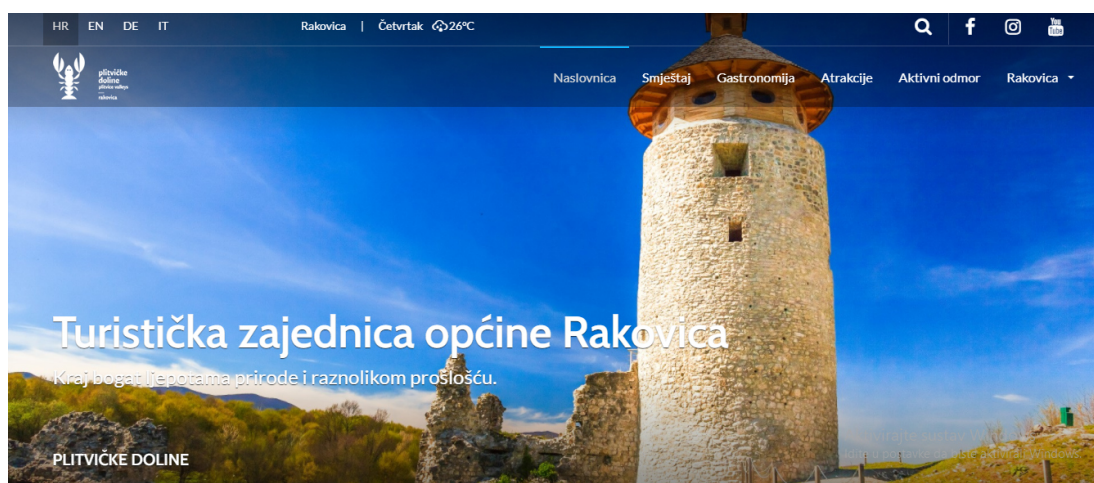
Slika 24: Službena stranica Nacionalnog parka Plitvička jezera

Izvor: Službena stranica Nacionalnog parka Plitvička jezera, (<https://np-plitvicka-jezera.hr/>), (25.05.2021.)

Turističke zajednice imaju veliku ulogu u poslovanju NP Plitvička jezera tako da su i njihove internetske stranice od velike važnosti. Prvenstveno internetske stranice turističkih zajednica najviše služe domicilnom stanovništvu koje se bavi turizmom i ugostiteljstvom jer ih obavještava o raznim događanjima koje se odvijaju u određenom periodu. No, internetske stranice turističkih stranica imaju veliku ulogu i u informiranju samih posjetitelja.

Slika 25. Službena stranica Turističke zajednice općine Rakovica

Izvor: Službena stranica Turističke zajednice općine Rakovica,
(<http://www.plitvickedoline.hr/>), (25.05.2021.)

Mediji su izuzetno važni u privlačenju turista. Dobro osmišljena reklama, koja naglašava ključne točke, odnosno prednosti jedne destinacije pred drugima izazvat će u potencijalnih turista pozitivan halo – efekt, što onda često rezultira odabirom upravo te destinacije kao mjesta zadovoljenja turističkih potreba.⁵⁴

Često je imidž destinacije uvjetovan promidžbom, koja ne mora uvijek prikazivati točnu sliku destinacije. Naime loše, odnosno netočne turističke informacije, kakve obično nalazimo u raznim brošurama i koje često pretjeruju u naglašavanju određenih karakteristika turističke

⁵⁴ Jelinčić D. A., Abeceda kulturnog turizma, Meandarmedia/Meandar, Hrvatski geografski glasnik, Zagreb, 2008; str. 62.

destinacije, riskiraju da izazovu negativne učinke na samu turističku ponudu. Ako turistička informacija jednostavno objašnjava po čemu je neko mjesto karakteristično, bez pretjeranih epiteta, govorimo o uspjeljoj reklami. Pretjerivanja informaciju čine neuvjerljivom, a mogu izazvati i negativne učinke i kod turista i kod lokalnog stanovništva, jer je takva informacija loša i netočna. Iako potencijalnog turista lijepo upakirana reklama možda i privuče, kad se njegovo putovanje i boravak konačno realiziraju, često završe razočaranjem.⁵⁵

Prednosti elektronskih medija jesu ušteda vremena i troškova putovanja, brzina prijenosa informacija, istovremena povratna veza, integriranje svih vrsta informacija, selekcija informacija, veliki broj informacija koje se mogu prenijeti, neograničene daljine, prijenos slike u pokretu (Internet, CD, DVD itd.).

Nedostaci elektronskih medija su početna ulaganja u infrastrukturu (mrežu i opremu), traženje određene razine izobrazbe, povećani troškovi, mogući kvarovi na mreži i opremi, nekontrolirani upad neželjenih gostiju u sustav (virusi, hakeri, itd.).

Uz sve nedostatke, koji su samo novi motiv za usavršavanje, elektronski mediji u poslovanju i u komuniciranju postaju najvažniji mediji za komunikaciju unutar ugostiteljskog objekta ili poduzeća, a što je još važnije postaju nezaobilazni za komunikaciju s gostima bilo u bližem ili daljem okruženju. Elektronski mediji u javnom prijenosu informacija, kao što su TV, radio i ostali oblici elektronskih medija također imaju važnu ulogu u komunikaciji, jer ponekad zamjenjuju ili nadopunjuju javne pisane medije, te imaju nezaobilaznu ulogu u komunikaciji s okruženjem. ⁵⁶

⁵⁵ Jelinčić D. A., Abeceda kulturnog turizma, Meandarmedia/Meandar, Hrvatski geografski glasnik Zagreb, 2008; str. 63 .

⁵⁶ Cerović Z., – Animacija u turizmu; Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment u Opatiji, 2008; str. 219. (18.12.2020.)

5. VIZIJA I CILJEVI UNAPRJEĐENJA TURISTIČKE INTERPRETACIJE NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA

Javna ustanova trenutno provodi brojne aktivnosti raznih oblika interpretacije i edukacije, no postoji potreba i mogućnosti za značajna unapređenja vezano uz učestalost, opseg, raznolikost te kvalitetu i sustavnost u pristupu ovoj važnoj zadaći. Kao ključna slabost, prepoznat je nedostatak izrađenog programa provođenja edukacije i interpretacije koji je nužan za sustavni rad i ostvarenje odgojno-obrazovne uloge Parka. Postoje vodiči, informativni materijali u vidu tematskih letaka te turističke karte, dok su prirodne i kulturne vrijednosti Parka na popularan način prezentirane na web stranici i društvenim mrežama Parka. Unapređenje je moguće kroz razvoj specijalističkih vodiča za širi skup tema i interesa posjetitelja, razvoj tematskih monografija kao i razvoj mobilnih platformi s informacijama i interpretacijom, koje su postale standard u posjećivanju nekog područja.⁵⁷

Interpretacija u prostoru postoji u najužoj zoni posjećivanja uz jezera u obliku ploča s osnovnim informacijama o pojedinom jezeru i uz planinarske staze, u formi poučno-interpretacijskih ploča vezano uz šumske ekosustave. Ostaje prostora za unapređenje postojećih i razvoj dodatnih interpretacijskih sadržaja, te uspostavu poučnih staza, i u rubnim područjima najposjećenije jezerske zone kao i drugdje u Parku, vezano uz sve prirodne vrijednosti te materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu.⁵⁸

Nacionalni park Plitvička jezera u svojoj ponudi već dugi niz godina ima mogućnost stručnog vođenja kojima se interpretiraju vrijednosti Parka. Unaprjeđenja su moguća kroz razvoj dodatnih kapaciteta za vođenje i kroz standardizaciju ponude nuđenih vođenih tura. Najveći naglasak bi trebao biti na kvaliteti vođenja koje se nudi posjetiteljima jer se na taj način ostvaruje pozitivna ili negativna slika o zaposlenicima, u ovom slučaju turističkim vodičima Nacionalnog parka.

Razvoj „Vodiča za vodiče“, programi edukacije za vodiče, certificiranost vodiča kao preduvjet za koncesijsko odobrenje za vođenje u Parku, neke su od trenutno neiskorištenih mogućnosti. Značajno jačanje interpretacijsko-edukacijskih aktivnosti JU ostvarit će se kroz

⁵⁷ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018, str. 155 .

⁵⁸ Ibidem, str. 155.

planiranu uspostavu nekoliko prezentacijskih centara, počevši s prezentacijskim centrom Medveđak, koji će dominantno prezentirati prirodne vrijednosti parka.⁵⁹

Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera već redovno kroz stručna vođenja, prezentacije i edukacijske aktivnosti obilježava važne datume u zaštiti prirode poput Svjetskog dana šuma, Svjetskog dana voda, Dana planete Zemlje, Dana bioraznolikosti, Europskog dana parkova te Međunarodne noći šišmiša. Unapređenje je moguće kroz širenje skupa tema organiziranih manifestacija i kampanja na teme kojima se ciljano doprinosi ostvarenju nekih od ciljeva očuvanja ili prepoznavanju i prezentaciji nekih od vrijednosti i posebnosti Parka.

Jačanje ukupnih kapaciteta može se osigurati i kroz unapređenje suradnje između službi, kao i kroz uspostavu programa sustavne edukacije zaposlenika. Nedavno organizirane edukacijske „šetnje“ dijelom planinarskih staza u kojima su sudjelovali zaposlenici bile su jako dobro prihvaćene i primjer su inicijative koju treba jačati i razvijati.⁶⁰ Konačno, u analizi stanja prepoznato je i da planirani razvoj interpretacijsko-edukacijske ponude, osim što će značajno doprinositi kvaliteti doživljaja posjetitelja i ispunjenju važne obveze Parka za prezentacijom i edukacijom, predstavlja i izvor dodatnog prihoda za Park, kao i prostor za zapošljavanje mladih visokoobrazovanih osoba, koje bi značajno jačale i ukupne kapacitete JU.⁶¹

⁵⁹ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019 – 2028; Plitvička jezera, 2018, str 155. (18.12.2020.)

⁶⁰ Ibidem, str 155.

⁶¹ Ibidem, str 156.

6. ZAKLJUČAK

Nacionalni park Plitvička jezera od davnina privlačio je mnoštvo turista koji su bili zapanjeni njegovom ljepotom i bajkovitim prizorima. Zbog njegove posebnosti, kompleks Plitvičkih jezera proglašen je nacionalnim parkom 8. travnja 1949. godine. Plitvička jezera su najstariji, najveći i najposjećeniji nacionalni park u Republici Hrvatskoj. Prostor Plitvičkih jezera predstavlja šumovit planinski kraj u kojem se nalazi 16 jezera različite veličine ispunjenima kristalnom modrozelenom vodom. Završni rad s teorijskog aspekta analizira i objašnjava interpretaciju i oblike interpretacije sadržaja u turizmu. Problematika s praktičnog aspekta obuhvaća Nacionalni park Plitvička jezera i na koji način Park osigurava svojim posjetiteljima interpretacijske sadržaje tj. na koji način Plitvička jezera interpretiraju svoje bogatstvo.

Turistička interpretacija destinacije je važna kako bi posjetiteljima pružila cjelokupni doživljaj i kako bi posjetitelji naučili nešto o destinaciji u kojoj se nalaze. Posjetiteljima je lakše voditi se riječima turističkih vodiča nego da sami pronalaze odgovore na njima neka od zanimljivih pitanja. Nacionalni park Plitvička jezera može se pohvaliti s značajnim brojem kvalificiranih turističkih vodiča za prostor Ličko-senjske županije. U ljetnim mjesecima kroz Nacionalni Park Plitvička jezera prođe veliki broj grupa vođenih turističkim vodičima.

Naravno, u Nacionalnom Parku Plitvička jezera interpretira se i kroz neosobnu komunikaciju kroz interpretacijske oznake. Interpretacijske oznake u parku važan su dio obilaska Parka jer se turisti mogu zaustaviti na mjestima gdje se ploče nalaze i doznati informacije koje su im potrebne. Kroz cijeli Nacionalni park postavljeni su znakovi za orijentaciju u svrhu sigurnijeg kretanja. Nacionalni park Plitvička jezera pobrinuo se da oznake budu izrađene od obnovljivog materijala i materijala koji ne zagađuje okoliš Parka a to je drvo. Drvene ploče te drveni znakovi za orijentaciju, sigurnosti ili zabranu postavljeni su kroz područje posjetiteljske zone Parka i neograničeno su dostupni posjetiteljima. Glavni cilj interpretacije baštine u NP Plitvička jezera je očuvanje resursa, tj. osiguranje dugoročnog očuvanje kroz upravljanje posjetima i poboljšanje razumijevanja mjesta i lokalne zajednice.

POPIS LITERATURE

STRUČNA I ZNANSTVENA LITERATURA:

1. Balen J., Promišljanje fenomena muzeja, Kvartal, Zagreb, 2008
2. Birkić, D., Primužak, A., Barić, D., Interpretacija kao alat očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenog područja na primjeru parka prirode Lonjsko polje, Stručni rad, Zbornik radova Međimorskog veleučilišta u Čakovcu, 2019
3. Cerović Z., – Animacija u turizmu, sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment u Opatiji, 2008.
4. Draženović M., Smrekar A., Priručnik za interpretaciju baštine, ZRC SAZU, Geografski institut Antona Melika, Ljubljana, 2020
5. Jelinić D. A., Abeceda kulturnog turizma, Meandarmedia/Meandar, Hrvatski geografski glasnik, Zagreb, 2008
6. Moscardo, G. „Understanding Tourists experience through Mindfulness Theory, Routledge, New York, 2009
7. Moscardo, G. „The shaping of tourist experience: the importance of stories and themes, Channel View Publications, Buffalo, NY, 2010
8. Rabotić, B. “Interpretacija spomeničkog nasleđa: razgledanje beogradske tvrđave”, Singidunum Scientific Review / Singidunum Revija, Beograd, 2009
9. Razum F., Turistički vodiči – interpretacija i konstrukcija baštine, diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Zagreb, 2018

WEB IZVORI :

1. Plan upravljanja Nacionalnog parka Plitvička jezera, dostupno : <https://np-plitvicka-jezera.hr> , (30.10.2020.)
2. Službena stranica Nacionalnog parka Plitvička jezera, dostupno: <https://np-plitvicka-jezera.hr> , (15.01.2021.)
3. Turistička zajednica općine Rakovica, dostupno : <http://www.plitvickedoline.hr> , (20.01.2021.)
4. Udruga turističkih vodiča Like, dostupno: <https://www.utv-like.hr/o-nama/> , (11.12.2020.)

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika:

Slika 1. Nacionalni park Plitvička jezera.....	13
Slika 2. Prostorni i administrativni položaj NP Plitvička jezera.....	14
Slika 3. Prikaz 16 plitvičkih jezera.....	17
Slika 4. Panorama jezera Kozjak.....	18
Slika 5. Livadni procjepak.....	19
Slika 6. Gospina papučica.....	20
Slika 7. Medvjed Ursus arctos.....	22
Slika 8. Vila izvor.....	24
Slika 9. Pilana na vodeni pogon u selu Korana.....	24
Slika 10. Rastoke.....	27
Slika 11. Baraćeve špilje.....	28
Slika 12. Stari grad Drežnik.....	29
Slika 13. Vidikovac na ulazu u NP Plitvička jezera.....	30
Slika 14. Veliki slap na Plitvičkim jezerima.....	33
Slika 15. Slapovi Milke Trnine.....	34
Slika 16. Elektrobrod u NP Plitvička jezera.....	35
Slika 17. Panoramski vlak u NP Plitvička jezera.....	37
Slika 18. Program obilaska NP Plitvička jezera.....	38
Slika 19. Karta NP Plitvička jezera na ulazu u nacionalni park.....	39
Slika 20. Orijehtacijske oznake na ulazu u NP Plitvička jezera.....	40

Slika 21. Oznake upozorenja i sigurnosti u NP Plitvička jezera.....	41
Slika 22. Interpretacijska oznaka za špilju "Šupljaru" u NP Plitvička jezera.....	42
Slika 23. Interpretacijska oznaka i oznaka upozorenja na ulazu u špilju.....	43
Slika 24. Službena stranica Nacionalnog parka Plitvička jezera.....	46
Slika 25. Službena stranica Turističke zajednice općine Rakovica.....	47

Popis tablica:

Tablica 1. Prednosti i nedostaci osobne interpretacije.....	11
Tablica 2. Prednosti i nedostaci posjetiteljskog centra.....	15
Tablica 3. Prednosti i nedostaci audiovizualnih medija.....	17
Tablica 4. Prednosti i nedostaci informacijskih i obrazovnih oznaka.....	50

Popis grafikona:

Grafikon 1. Popis stanovništva u 4 općine na čijem se području nalazi Park.....	21
---	----